Fig. 1. Kirkegården set mod øst med monumentet over Frederik Ludvig Christian Beenfeldt (s. 4941) i forgrunden. Henrik Wichmann fot. 1998. - *The churchyard seen towards the east with the monument to Frederik Ludvig Christian Beenfeldt in the front.*

NEBEL †KIRKE

VOER HERRED

Landsbyen er nævnt første gang i begyndelsen af 1400rne,[1] hvorimod sognet ikke omtales i de middelalderlige kilder. Kirken er anført 1524, da den bidrog med 15 mk. til ekstraskatten, den såkaldte landehjælp, under Frederik I.[2]

1572 bortforpagtedes kirketienden til Søren Mund på sognets *hovedgård*, Serridslevgård,[3] der endnu på dette tidspunkt formelt hørte under Maribo kloster. De kendte forleninger af kirketienden gik til skiftende ejere af denne gård, om end de menige sognemænd også i perioder gjorde krav på den.[4] 1673 overgik patronatsretten til rentemester Henrik Müller til Stensballegård, der dette år erhvervede syv af herredets kirker sammen med gården Tyrrestrup i Søvind sogn (jfr. s. 4701, 4733, 4769, 4867, 4974 og 5001).[5] Ved arvedelingen efter rentemesteren fulgte kun Nebel og Vær med Stensballegård (s. 4868), som bl.a. bevidnet 1695, da baron Frederik Krag anførtes som kirkens ejer.[6] Alle senere indberetninger til bispen og skøder på Stensballegård viser, at kirken vedblev at høre under denne gård, der 1748 ophøjedes til stamhus (jfr. s. 4868). I løbet af 1800rne tiltog kirkens forfald, og da en del af skibets hvælv styrtede ned august 1877, valgte kirkeejeren, lensgreve C. E. Krag-Juel-Vind-Frijs til Frijsenborg, at lade hele bygningen nedrive og erstatte af en ny kirke, beliggende

nordligere i sognet (se Serridslev kirke, s. 4951). Som en mindre radikal løsning foreslog de lokale synsmænd dog en ombygning af kirkeskibet fra grunden af 'i den gamle stil' for at svare til kirkens øvrige dele. Nedrivningen af kirken påbegyndtes i begyndelsen af 1878 og var afsluttet 1882. Våbenhuset bevaredes som et ligkapel for kirkegården, der endnu anvendes af herboende medlemmer af sognet.[7]

1720 solgtes annekspræstegården i Nebel til Peder Poulsen i Nebel, som på salgstidspunktet havde den i fæste.[8]

Nebel var anneks til Vær, en ordning, der kendes fra 1584.[9]

Sagn. Da der skulle bygges en kirke i Nebel sogn, kunne man ikke blive enige om, hvor den skulle ligge. En del ville have den i Serridslev, og dér begyndte man at bygge; men alt, hvad der blev bygget op om dagen, rev troldene ned om natten. To sammenbundne får blev derpå sluppet løs, og hvor de lagde sig til hvile for natten, skulle kirken rejses. Fårene lejrede sig på brinken i Nebel, yderst i sognet, og på dette sted kom kirken til at stå.[10] Kirkedøren i Nebel skulle i øvrigt efter traditionen hidrøre fra en røverkule i Jordkjælldskoven.[11]

Kirkegården er smukt placeret på en højning i terrænet i bebyggelsens sydlige del nær den sydvendte skråning ned mod Nørrestrand ved udløbet af Hansted å i Horsens fjord. Hovedadgangen er fra nord fra den vej forgrening, hvor vejene fra Serridslev i nord, Vær i øst og Horsens i sydvest mødes (fig. 13).

Kirkegården, der synes at have gamle grænser til alle sider, henligger for en dels vedkommende i græs med enkelte stier og spredtliggende gravsteder. Langs digets inderside vokser en række træer, der for de flestes vedkommende er de i 1902 af kirkeejerne plantede elmetræer.[7]

Kirkegården *hegnes* af stablede diger af rå kamp. Dog udgøres den nordlige halvdel af grænsen mod vest siden 1898 af en af avlsbygningerne i den her beliggende gård.[7] Af de hyppige omtaler af oplægning af diget fremgår, at dette allerede 1616 var stablet af rå kamp.[12]

Hoved*adgangen* er, som ovenfor nævnt, fra nord nær kirkegårdens nordvesthjørne. Køreporten flankeres af gule teglstenspiller, der prydes af forsænkede savskifter og foroven afsluttes af kraftigt udkragede, tagstensklædte pyramideafdækninger.[13] Lågen er dobbeltfløjet og af sortmalet smedejern. I tilknytning til den østre pille er en smal fodgængerlåge med tilsvarende sortmalet fløj. I syddiget er nær østhjørnet en smal fodgængerlåge flankeret af hvidmalede stolper. Kirkegårdens indgange omtales første gang 1615, da stetten var blæst ned og måtte genopmures.[12]

Kirken lå på kirkegårdens nordre del med våbenhuset vendt mod indgangen og bebyggelsen. Efter nedrivningen blev tomten ryddet for byggematerialer og syldsten; grundplanen er markeret i terrænet med kantstillede gule teglsten. 1957 planlagdes en markering ved plantning af hække, men en sådan er endnu ikke udført.[7]

BYGNING

Den 1878-82 nedrevne kirke af frådsten, der formentlig var opført o. 1200, bestod af kor og skib. Hertil var i senmiddelalderen føjet et tårn i vest, mens det - endnu bevarede - våbenhus på skibets nordside opførtes 1862.

Kirkens *plan* (fig. 2, 4) var præcist udstukket og udmærkede sig ved et bemærkelsesværdigt langstrakt kor - et træk, der ikke er ukendt blandt egnens kirker, sml. Ørridslev (s. 4735-36). Samme sted genfindes en udvendig korbredde, der, mod sædvane, er mindre end skibets indvendige breddemål. Om en mulig pause i opførelsen, se ndf. Kor og skib havde omtrent samme murhøjde, der ved skibets nordøsthjørne androg ca. 4,7 m.

Materialet i de kun godt en meter tykke mure var tilsyneladende overalt frådsten, både ude og inde. Blandt de få kendte dekorative detaljer er en *frise* af i alt 10 rundbuede blændinger øverst på korets nordmur (fig. 2-3, 6). I øst sluttede frisen sig til en smal og kun lidet fremspringende lisén ved hjørnet, mens de enkelte blændinger adskiltes af pilasterlignende søjlebundter sammensat af et vekslende antal småsøjler - mellem fire og syv - med antydning af både kapitæler og baser (fig. 2-3 og 6). Mod vest afsluttedes frisen af et tilsvarende søjlebundt op mod hjørnet med skibet. Korets sydmur - og muligvis tillige østgavlen - har næppe manglet en tilsvarende dekoration, om hvis tilstedevæ-

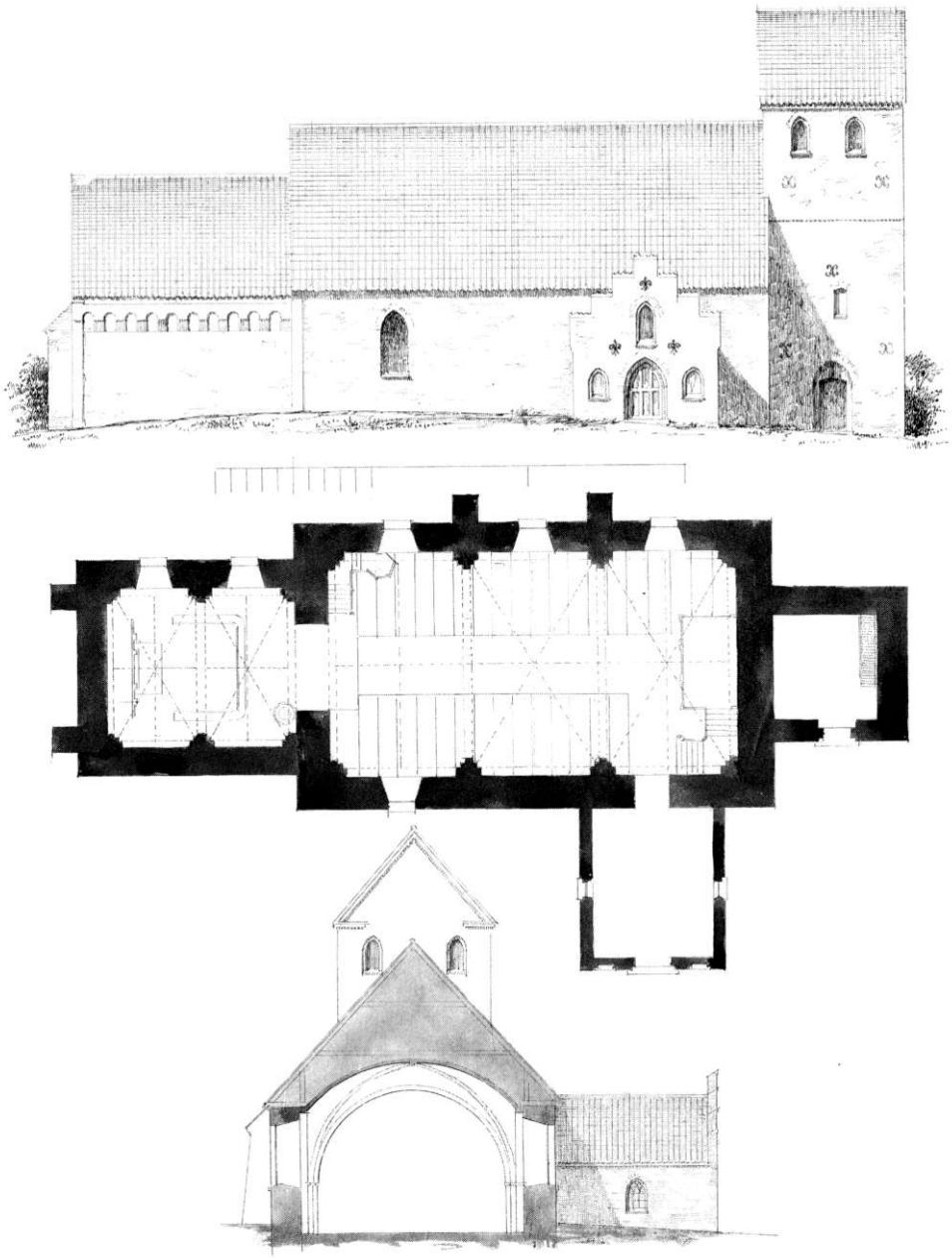

Fig. 2. Opstalt af nordsiden, plan (syd opad) og tværsnit set mod vest. 1:300. Sandsynligvis målt og tegnet af Jens Chr. Clausen 1877. I Ebbe Lehn Petersens arkiv. - *Elevation of the north side, plan (south upwards) and cross-section towards the west. Survey and drawing probably by Jens Chr. Clausen.*

relse der dog savnes efterretning.[14] En smal lisén på skibets nordøsthjørne, svarende til korets, antyder, at en lignende udsmykning af skibets langmure var påtænkt, men næppe udført, ligesom den manglende videreførelse af frisen kan tolkes som et på traditionel vis placeret byggeskel ved triumfgavlen. Udformningen af frisen synes at mangle paralleller blandt de østjyske

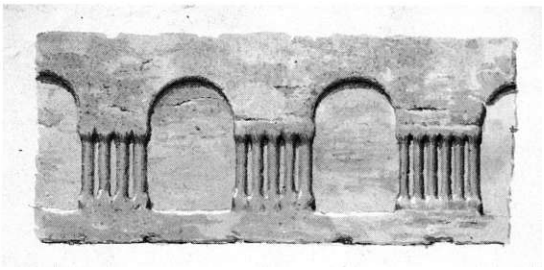

Fig. 3. Udsnit af frise på korets nordside (s. 4934). Tegnet af Heinrich Hansen, u.å. I Nationalmuseet. - *Architectural frieze upon the north wall of the chancel.*

frådstenskirker, men udviser til gengæld en ikke ubetydelig lighed med friser på nogle af kridtstenskirkerne på Djursland - ikke mindst Lyngby kirke, hvor der i dele af dennes buefriser optræder beslægtede bundter af småsøjler[15] - samt på enkelte teglkirker, f.eks. Uvelse.[16] Herudover registrerede N. L. Høyen på korets nordøsthjørne en *sokkel* sammensat af en kraftig kvartrundstav over spinkel skråkant.[17] Hvilken udstrækning denne sokkel har haft, og i hvilken grad den var bevaret frem til nedrivningen, er uvist.

Af kirkens *døre* var den søndre tilmuret og formentlig helt udvisket, mens den nordre var bevaret i brug, om end næppe i uændret form. Af bygningens oprindelige *vinduer* kendes kun et enkelt fra Høyens skitse af korets nordside.[17] Den relativt slanke, rundbuede og formentlig smigede åbning var lokaliseret til mellem 4. og 5. friseblænding regnet fra øst; heraf fremgår, at koret sandsynligvis har haft to vinduesåbninger i hver langside.

Det *indre* var fra opførelsen bredt proportioneret, idet skibets højde kun ubetydeligt oversteg den halve bredde. Den rundbuede korbue, hvis vederlag markeredes af fremspringende kragbånd med affaset underside (fig. 5, 6), havde en samlet højde af o. 4,25 m.

Ændringer og tilføjelser. I tiden o. 1500 erstattedes kirkens flade lofter af murede, ottedelte *hvælv* af den på egnen velkendte type. De fordelte sig med to i koret og tre i skibet og blev båret af helstens gjord- og skjoldbuer, der ikke mindst for førstnævntes vedkommende var meget lavt spændte. Buerne hvilede på falsede vægpiller og overgangen til disse markeredes af et skifte høje, afrundede *kragbånd* (fig. 5).

Tårnet var sandsynligvis opført omtrent samtidig med hvælvene, men i vid udstrækning ombygget 1862;[7] således synes hele nordsiden stort set fornyet ved denne lejlighed.[18] Byggematerialet var tegl, tilsyneladende hovedsagelig af munkestensformat. Eneste adgang til det nederste af tårnets fire stokværk var fra nord ad en fladbuet dør i spidsbuet spejl. Det følgende stokværk oplystes, ligeledes fra nord, af en fladbuet glug. Neden for klokkestokværket prydedes murene, i hvert fald den nordre (sml. fig. 2), af et forsænket savskifte, og herover var til hver side to spidsbuede, falsede glamhuller. Gavlenes udformning er ukendt. Tårnrummet var og havde formentlig altid været uden forbindelse med skibet, jfr. ovf.

Det endnu bevarede *våbenhus* opførtes foran skibets norddør 1862 - uden tvivl som erstatning for et ældre, jfr. ndf. Bygningen er opført af tegl i moderne format og hvidkalket. Adgangen er i nordgavlen gennem en spidsbuet, falset døråbning, der flankeres af to, ligeledes falsede, spidsbuede blændinger, og herover er i den i øvrigt glatte, kamtakkede gavl en tilsvarende udformet luge som adgang til loftsrummet (fig. 2). Flankemurenes gesims prydes af et fremspringende savskifte. Våbenhusets indre, der oplyses af et spidsbuet vindue med støbejernsstel i hver flankemur, har fladt loft, beklædt med gipsplader, og teglgulv. Ved kirkens nedrivning fjernedes også den af våbenhuset dækkede del af skibets nordside, som erstattedes af en lukkemur i tegl med en fladbuet replik af skibets norddør; denne tilmuredes 1917.[7] Et ældre †våbenhus er tidligst nævnt 1616, da dets flankemure måtte flikkes.[12]

Vedligeholdelse og nedrivning. I den senere del af 1700rne nævnes flere vedligeholdelsesarbejder på kirken, der 1798 angives at være hovedrepareret få år tidligere.[19] Efter en omfattende reparation 1853-54 fremstod kirken som 'en af de skønneste her på egnen',[20] men allerede 1859 viste der sig problemer med sætninger i skibets

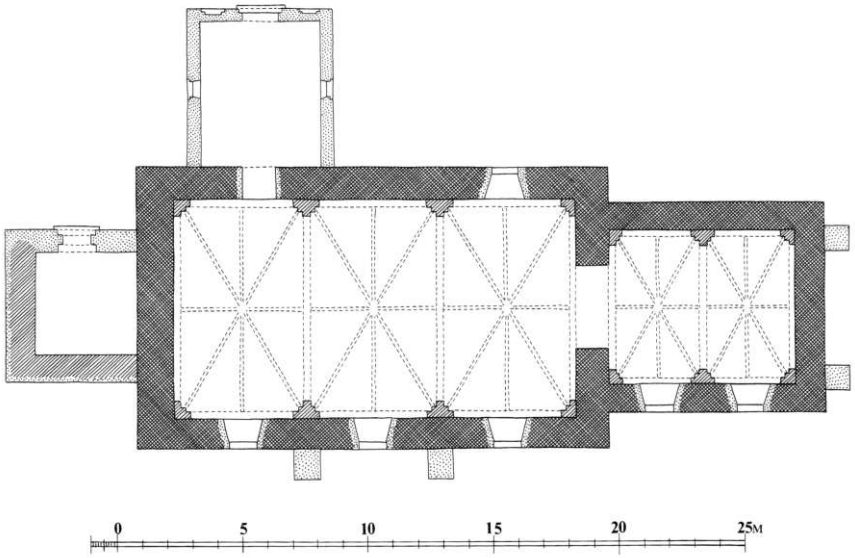

Fig. 4. Plan. 1:300. Tegnet af MN 2000 efter fig. 2. - *Plan.*

murværk, idet synet fremførte, at sydsiden burde have en støttepille og hængeværk, spændtræer og hanebjælker over hvælvingerne fornyes.[21] Arbejdet synes ikke udført, og først 1866 rejstes sydsidens to støttepiller,[21] og de førnævnte omfattende udskiftninger, ligesom forstærkninger af tømmerværket blev gennemført.[7]

Under arbejdet 1877 med at syne skibets tagværk indvendigt, styrtede en bue i nordøsthjørnet af skibets østre hvælvfag ned; det besluttedes herefter, jfr. historisk indledning, at nedrive kirken helt og flytte den længere mod nord i sognet. Inden dette effektueredes, anmodede ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet direktøren for De antikvariske Mindesmærkers Bevaring om at lade kirken aftegne og undersøge antikvarisk ved bygningsinspektør L. A. Winstrup i Kolding, idet han skulle 'aftegne, hvad han finder så mærkeligt ved kirken, at det ikke bør gå tabt, uden at dog erindringen om det bevares.'[22] Arbejdet hermed synes i praksis udført af ingeniør Jens Chr. Clausen, der også forestod opførelsen af den nye kirke (s. 4951). Nedrivningen påbegyndtes i foråret 1878 og var tilendebragt 1882.[7]

Gulvene i koret og skibets midtergang var ved nedrivningen lagt med gule fliser, mens der i stolestaderne var gulv af gule tegl. Arbejdet hermed var udført 1853-54.[20]

Kirkens *vinduer* fornyedes 1853-54 og var alle spidsbuede, indadtil smigede åbninger med støbejernsstel.[23] 1791 havde kirken, formentlig mod syd, fem vinduer, tre store og to mindre.

Tagbeklædningen var overalt - som det endnu er tilfældet på våbenhuset - røde vingetegl. Frem til 1827 var koret blyklædt, men nævnte år nedtog kirkens ejer dette og erstattede beklædningen med tegl.[20]

KALKMALERIER

I sin beskrivelse af kirken (jfr. ovf.) anførte L. A. Winstrup, at der på gjordbuens ribber og hvælvingskapper enkelte steder fandtes »raat udførte Decorationer«. Som det fremgår af fig. 6, var udsmykningen af den på Århusegnen vanlige spinkle art fra tiden o. 1500, omfattende sparredekoration på ribber, firpasudsmykning på gjordbuens underside og krydsende halvrundbuer med prikblomster langs ribber og

buer (jfr. bl.a. Søvind s. 5010f.), alt udført i rødt og gråsort.[24] Derudover noteredes det, at der på sidemurene fandtes spredte farvespor. Dog var kalkpudsen her generelt så opløst, at »hvis Maleri muligen har været anbragt, er det for lang Tid siden forsvundet.«

INVENTAR

Oversigt. Af middelalderligt inventar kender man kun til en romansk †døbefont, usædvanlig på egnen med sin arkadedekoration. Kirkens tilhørsforhold efter reformationen 1536, først til Serridslevgård og siden til Stensballegård afspejler sig til overflod i inventaret. Donationer kom således fra Søren Mund († efter 1580),[25] sønnen Claus Mund († før oktober 1603)[26] og sønnesønnen Henrik Mund († 1675), der skænkede flere inventargenstande sammen med deres respektive ægtefæller, Kirsten Clausdatter Glambek, Kirsten Jørgensdatter Harbou og Berete (Birgitte) Eriksdatter Mormand (*alterbordsforside, †alterklæde, *altertavle, †kalk og †disk, *alterstager, †messehagel, *dåbsfad, †korgitter og *prædikestol). Jfr. også murede begravelser og s. 4940. I slutningen af 1600rne undergik den 'ganske forfaldne' kirke og dermed også inventaret en større istandsættelse på initiativ af baron Frederik Krag, jfr. *alterkalk og *disk.

Mere gennemgribende reparationer af kirken og af inventaret er omtalt 1854 og 1874. Da nedrivningen efteråret 1877 var besluttet, var det oprindelig hensigten at overføre alt inventar til den nye kirke.[22] Ikke desto mindre valgte man siden hen at kassere både †døbefont og *prædikestol og erstatte disse med nye genstande. †Klokken var dog umiddelbart forinden blevet omstøbt.

†*Alterbord* (jfr. fig. 2, 5), placeret ca. 1 m fra østvæggen.

**Alterbordspanel,* fra 1666 ifølge malet årstal på frisefeltet. Panelet, hvis skulpturer i lighed med altertavlens henføres til Koldingbilledskæreren Jens Mortensen, blev skænket af Henrik Mund til Serridslevgård og hustruen Berete (Birgitte Eriksdatter) Mormand, hvilket er markeret med ægteparrets sammenskrevne initialer på dydefigur i panelets midterste arkade. Istandsat 1874.[7] 1878 overført til Serridslev kirke (s. 4954).

†*Alterklæder.* 1661 er omtalt et grønt fløjlsklæde, der i lighed med flere andre inventargenstande var skænket af herskabet på Serridslevgård (jfr. ovf.).[27] 1791 nævnes klædet som acceptabelt.[28] I forbindelse med en omfattende istandsættelse 1854 fik kirken et nyt kostbart alterklæde,[20] vel identisk med det 1862 omtalte.[7]

**Altertavle,* ifølge malet påskrift på topstykket og sidevingerne skænket 1656 af Henrik Mund til Serridslevgård og Berete (Birgitte Eriksdatter) Mormand. Ligesom alterbordspanelet tilskrevet Jens Mortensen. Donationen af den 'herlige nye altertavle til kirkens zirat' er anført allerede 1661.[27] 1702 omtales tavlen, ligesom alter(bordet), som 'vel stafferet og ved magt i alle måder'.[29] 1791 er tilstanden fortsat forsvarlig.[28] 1873 fik alterbilledet dog prædikatet 'ubrugeligt', og det erstattedes året efter med et **maleri* af F. L. Storch med motivet Kristus i Emmaus, ligesom hele tavlen istandsattes.[7] 1878 overført til Serridslev kirke (s.d.).

†*Altertavle*, tidligst omtalt 1616, da Jens maler i Horsens malede og stafferede den 'af grunden op'.[12]

**Altersølv. Kalk, disk* og *oblatæske*, udført 1688 af Marcus Resenhof, København og skænket 1691 af baron Frederik Krag til Stensballegård og Charlotte Amalie Griffenfeld som markeret med ægteparrets kronede initialer. Disse genstande fandtes 1702-68 i Vær kirke (1771 muligvis midlertidigt i Nebel),[30] hvorfra de permanent overførtes til sidstnævnte kirke. Formentlig er dette sket o. 1792, da Vær kirke fik nyt altersølv (s. 4880f.). Siden 1878 i Serridslev kirke (s.d.).

† *Kalk og* †*disk*, 1518 (sandsynligvis for 1578, jfr. ndf.), skænket af Søren Mund til Serridslevgård og Kirsten Glambek. Omtalt 1661-1771 i kirken.[31] Kalken og muligvis også disken var smykket med giverindskrift for Søren Mund og Kirsten Glambek[32] samt årstallet 1518, sandsynligvis en fejlskrivning for 1578.[33] Endvidere fandtes antagelig ægteparrets våbenskjolde på kalken. †*Oblatæske.* 1702 nævnes en lille æske af træ til oblater.[29]

†*Vinkande.* 1702 opregnes en vinflaske af tin blandt kirkens beholdning.[29] 1862 er anført en kande af messing, muligvis overført til Serridslev kirke,[7] men siden, uvist dog hvilket år, erstattet af en porcelænskande (s. 4961).

**Berettelsessæt*, jfr. Vær kirke (s. 4881).

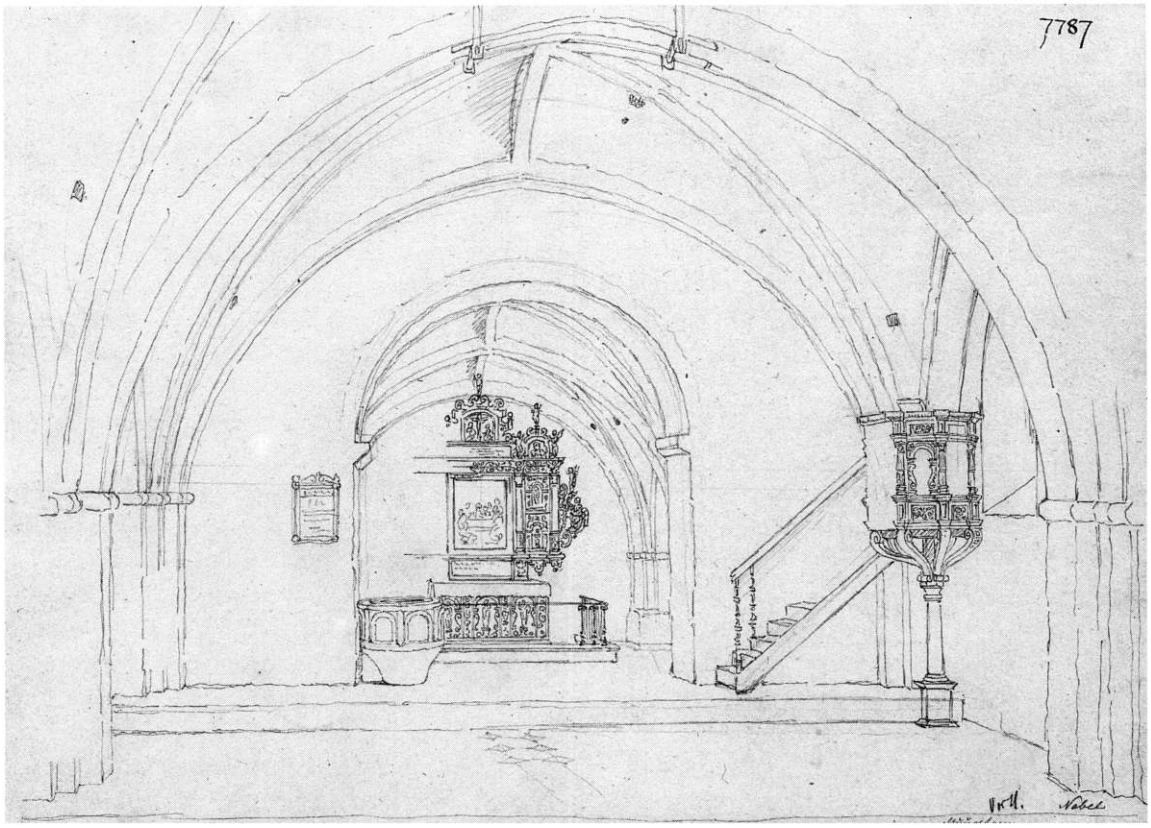

Fig. 5. Indre set mod øst. Tegnet af Heinrich Hansen, u.å. I Nationalmuseet. - *Interior to the east*

**Alterstager,* ifølge graveret indskrift skænket 1592 af Claus Mund og Kirsten Jørgensdatter (Harbou); af messing. Omtalt 1661, 1702, 1791 og 1862.[34] 1878 overført til Serridslev kirke. 1854 anskaffedes 'nye smukke lys', antagelig *bliklys.*[20]

†*Alterbøger.* 1614 blev en bibel og en alterbog nyindbundet.[12]

†*Messehagler.* 1661 fandtes i kirken en ny brun hagel, skænket af herskabet på Serridslevgård,[27] antagelig Henrik Mund og Berete Mormand og efter al sandsynlighed identisk med den, der 1702 karakteriseredes som 'halvslidt og af gammelt, ridset (dvs. riflet) brunt fløjl'. Hagelen var smykket med to forgyldte våbener (givernes) af sølv samt guldkniplinger.[29] 1834 overtog kirken en ældre hagel fra Vær kirke,[20] antagelig nyanskaffet o. 1702 og udstyret med guldkniplinger (s. 4882). Sidstnævnte er omtalt 1862 og overførtes formentlig til Serridslev kirke, men kasseredes o. 1907.

**Alterskranke,* 1854, af støbt og bronzeret jern;[20] forsynet med knælepuder af gult skind. Opstillet i retkant, jfr. fig. 2, 5. 1878 overført til Serridslev kirke (s.d.). †*Alterskranke.* 1791 i forsvarlig stand;[28] 1834 fornyedes knæfaldet og udstoppedes 1844.[20]

†*Døbefont* (fig. 5, 6), romansk, af granit. Kummen, hvis fod manglede, var ca. 109 cm høj og ca. 95 cm i tvm. Den øvre, lave del havde lodrette sider, under mundingsranden inddelt af stave i otte felter, hvori var rundbuede arkader. Herunder indsnævredes kummen mod cirkulært †fodled. Nærmere paralleller lader sig ikke påvise.[35] Fonten, der tidligst er nævnt 1661 og umiddelbart før kirkens nedrivning var placeret ved korbuens nordside (jfr. fig. 2, 5), betegnedes dog af Winstrup[36] som 'temmelig råt ud-

ført'. Til trods for en beslutning om det modsatte,[22] overførtes den ikke til Serridslev kirke 1878, men erstattedes af en ny 'ret smuk font' (Uldall) af beton. Fontens senere skæbne er ukendt (jfr. s. 4962).

**Dåbsfad*, o. 1550, af messing, sydtysk, ifølge graveret indskrift og våbener på fanen skænket 1650 af Henrik Mund og Berete Mormand. Endvidere mærket med initialer og våbener for Ove Lunge og Anne Maltesen Sehested, antagelig tidligere ejere af fadet. Tidligst nævnt 1661.[27] 1878 overført til Serridslev kirke.

†*Korgitter*, skænket 1660 af Henrik Mund og Berete Mormand.[37]

**Prædikestol,* o. 1600, ifølge skårne navnetræk og våbener skænket af Claus Mund og Kirsten Jørgensdatter Harbou.[38] Den allerede 'noget brøstfældige' stol blev 1616 repareret af en snedker og derpå stafferet 'af grunden op' af Jens maler fra Horsens.[12] 1834 fornyedes gulvet, og 1874 oliemaledes den sammen med det øvrige inventar.[7] Nedtaget 1878 og genopsat 1897, dog uden †opgang (en trappe på ti trin) i Voldby kirke, der ligeledes hørte under Frijsenborg (s. 3518f.).

**Stolestader,* fornyet 1854[20] og for hovedpartens vedkommende 1878 overført til Serridslev kirke, omend antagelig delvist renoveret ved denne lejlighed, jfr. s. 4964. †*Stolestader*. 1616 udførtes fire rækker mandsstole, og 1618 afregnedes for kvindestolene.[12] Ved 1800rnes begyndelse anførtes behov for en istandsættelse af stolene, bl.a. med nyt rækværk og gulv i kvindestolene.[39] 1844 maledes staderne, efter at kvindestolene på ny var blevet forsynet med 'rygstød'.[20]

Knagerækker. 1865 opsattes en knagerække på våbenhusets østvæg, svarende til den på vestvæggen.[7] †*Knagerækker*. 1871 opsattes hvidmalede hatteknager på (syd)væggen ved mandsstolene.[7]

†*Skrifte- og degnestole*. Skriftestolen blev 1616 malet og repareret af Jens maler.[12] 1702 kaldtes både skrifte- og degnestolene for 'gamle',[29] og begge havde 1791 behov for istandsættelse.[28] To år senere udskiftedes den førstnævnte, men betegnedes dog allerede 1803 som 'mådelig' og endnu 1811 som reparationstrængende.[39] Senest nævnt 1864[7] og antagelig kasseret ved kirkens nedrivning 1878.

†*Herskabsstol*. 1756 er nævnt 'hovstolen i kvindestolene', måske en særlig lukket stol for kvindelige medlemmer af Stensballegårds herskab.[40]

†*Skab*. Et 'kirkeskab' blev 1616 malet af Jens maler.[12]

†*Pengebeholdere*. 1702 er anført en *pengetavle*[29], mens beholdningen 1862 omfattede to *pengebøsser* af støbejern, måske svarende til Kattrups og Østbirks (s. 4722 og 4479).[7] Antagelig overført til Serridslev kirke, men siden erstattet af nyere beholdere (s. 4964).

†*Dørfløj*. 1616 udførtes en ny kirkeport.

†*Pulpitur* (jfr. fig. 2). I kirkens vestende 'op imod tårngavlen' fandtes et pulpitur til Serridslevgårds ejere, tidligst nævnt 1865, da trappen trængte til reparation.[41]

†*Salmenummertavler*. Inventariet 1862 opregner fire »Psalmebredter« med numre. At dømme efter fig. 5 havde tavlerne volutsmykket topstykke og nummerbrikker til ophæng (jfr. eksempler i Vær, s. 4892f.). †*Kirkestævnetavle,* omtalt 1862.[7]

†*Ligbare*. Omtalt 1702.[29]

†*Klokker*. 1528-29 afgav kirken en klokke, der med alt tilbehør vejede 2,5 skippd. og 2 lispd.[42] 1614 og 1618 repareredes den daværende klokke,[12] vel den samme, der endnu 1702[29] og 1791 fik et godt skudsmål.[28] 1877 ønskede man en ny og tilstrækkelig stor klokke, da den gamle var revnet.[7] Sandsynligvis omstøbt til den nuværende i Serridslev kirke. †*Klokkestolen* fornyedes o. 1839.[20]

GRAVMINDER

†*Murede begravelser*. Under altergulvet eller neden for koret er omtalt to gravkrypter (muligvis ét sammenhængende rum), der opfyldtes o. 1881,[7] idet de bevarede kisteplader blev optaget og placeret i ligkapellet, 1992 dog overført til Serridslev kirke. Et nyere monument på kirkegården, placeret ved østenden af den markerede kirketomt, minder endnu om de to begravelser.

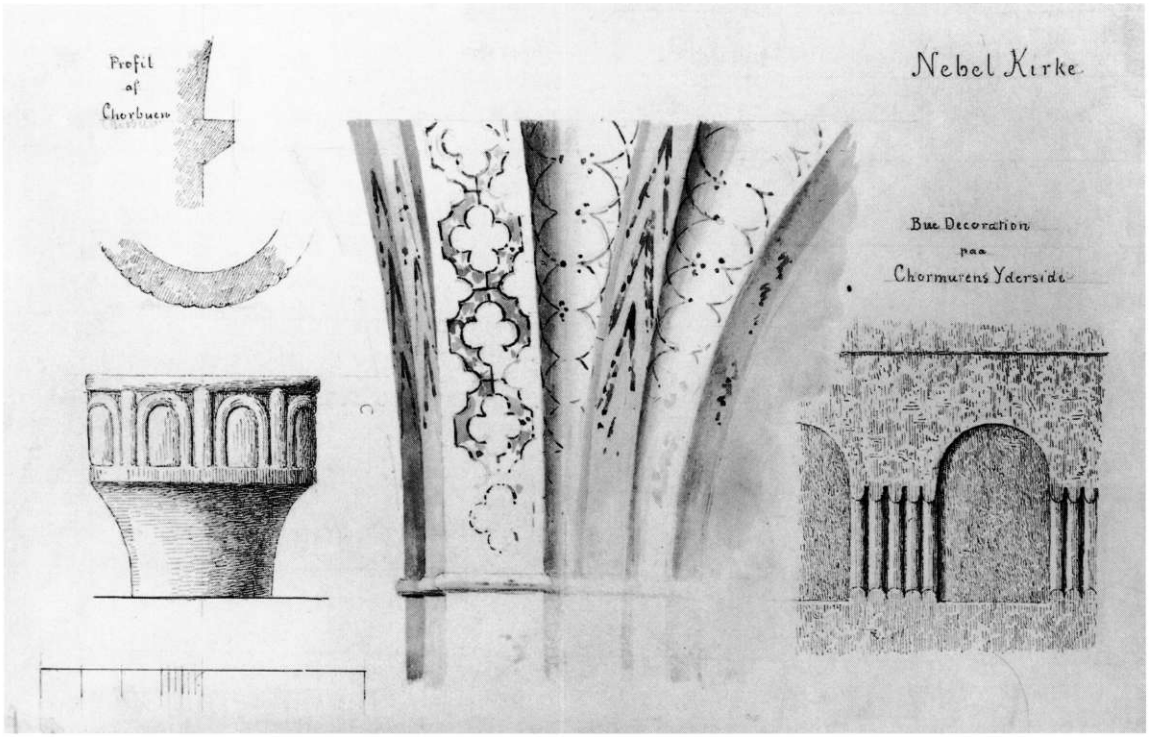

Fig. 6. Sammentegnet gengivelse af kragbånd på korbuen (s. 4936), romansk †døbefont (s.4939), kalkmalet dekoration, o. 1500, på hvælv (s. 4937) samt frise på korets nordmur (s. 4934). Tegning, sandsynligvis af Jens Chr. Clausen 1877. I Nationalmuseet. - *Combined drawing of string course on the chancel arch, romanesque †font, wall-painting, c. 1500, upon vault and architectural frieze upon the north wall of the chancel.*

1) Begravelse under altergulvet for Claus og Henrik Mund og deres familie; nævnt endnu 1768 som værende opfyldt med mange kister.[43] Hidrørende herfra er **kisteplader* over Søren Mund (†1612), Marine Mund (†1626) samt plade med Mundfamiliens våben, i dag alle i Serridslev kirke. Endvidere kendes indskrift på †*kisteplade*, o. 1675, over Hendrick (Henrik) Mund, *8. dec. 1601 på Serridslevgård som søn af Claus Mund og Kiersten Harboe (Kirsten Harbou), †1. juni 1675 smst.

»Hand levede her ret Christelig,
Hand døde og ret Saliglig.
Hans ædle Siæl er i Guds Giemme,
Hans ærlig Nafn vi ey bør glemme.«[44]

2) Overhvælvet krypt, 4 alen bred og 7 alen lang (ca. 2,50x4,40 m), 1877 omtalt som placeret under korets gulv med nedgang gennem lem fra samme, 1756[41] og 1768 dog anført som værende 'neden for koret'.[45] Heri var kister for Henrik Mule (†1742), hans 1. hustru og parrets børn.

†Kisteplade, o. 1742, over Henrich (Henrik) Mule, *8. febr. 1683 på Serridslevgård, †6. jan. 1742 smst. efter at have været gift to gange og have avlet fire børn, hvoraf 'hans sidste frue med en søn og en datter overlevede ham'. »I Guds Skiød nu Sielen æres, Kroppen her kun skal fortæres...«.[46] Jfr. gravsten nr. 2.

KIRKEGÅRDSMONUMENTER

Monument (fig. 1, 7-8), o. 1801, over Friderich (Frederik) Ludvig Christian Beenfeldt, »Kammerherre, Oberst, Landstaldmester, Medlem af det Genealogiske Heraldiske Selskab i Kiøbenhavn, Herre til Serritzlevgaard«, *19. juli 1741 på Lammehave på Fyn, †21. aug. 1801, »til Sorg

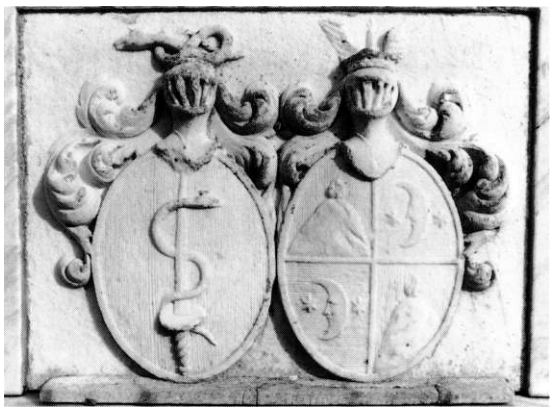

Fig. 7. Alliancevåbener for Frederik Ludvig Christian Beenfeldt (†1801) og hustruen, Elisabeth Catharina de Lichtenberg (†1807) (s. 4942). Detalje af kirkegårdsmonument. Henrik Wichmann fot. 1998. - *From churchyard monument, c. 1801, to Frederik Ludvig Christian Beenfeldt and his wife, Elisabeth Catharina de Lichtenberg. Detail.*

for Venner, Savn for Trængende, Tab for Uopdragne, Smerte for sin Elskte troefaste Ægtefælle Elisabeth Catharina Lichtenberg som til frydefuld Gienforeening ogsaa her nedlagdes Aar (1807 den 11(.) Sep.) (†4. april s.å.).«

Det nyklassicistiske gravmæle er udført af hvidlig og gråflammet norsk marmor med en kerne af teglsten og sokkel af sandsten og er ca. 310 cm højt. Indskrift med fordybet kursiv. På en lav plint er et podium i tre trin, hvoraf det øverste led er kvaderhugget. Herpå mellemstykke, hvori på forsiden er indfattet et relief i fladrundbuet arkade, forestillende Ceres, landvæsenets gudinde, vendt mod højre med plov, overflødighedshorn og kornaks; på bagsiden et tværrektangulært relief med ægteparrets hjelmede alliancevåbener (fig.7). Over et profilled med en kraftig vulst rejser sig en obelisk med gravskrift, hvilende på et reliefsmykket postament, på forsiden med tværrektangulært relief med krigsarmaturer, på bagsiden med askeurne, indsat i rundbuet niche.

I opbygning og enkeltheder (relieffet af Ceres) er monumentet beslægtet med Johannes Wiedewelts værker uden dog at finde direkte identitet med mesterens sikre arbejder.[47] Selvom sikker viden om gravmælets ophavsmand savnes, har navnlig Ceresrelieffet påfaldende lighed med de tilsvarende på to andre østjyske gravmæler over Lars de Thygeson, Hatting (o. 1803, Hatting hrd., Vejle amt) og Ole Johan Søltoft, Søvind (o. 1803, jfr. s. 5031).

Ved kammerherreinde Beenfeldts dispositioner blev 19. juli 1804, tre år før hendes død, henlagt 300 rdl. til vedligeholdelse af familiens gravminde, der således allerede må have været opstillet på dette tidspunkt.[48] 1810 afregnedes for istandsættelse af monumentet, opmaling af indskriften samt for gitteret (nyudført eller repareret?).[49] 1890 blev det atter istandsat, denne gang af billedhugger Niels Fjeldskov, der bemærkede marmorpartiernes beskadigede tilstand efter en tidligere afrensning med saltsyre.[7] Da monumentet 1971 atter skønnedes at være i ringe forfatning, og dele af forsidens marmorrelief var brudt af, blev det nedtaget 1978 og en større istandsættelse på Nationalmuseet iværksat under konservator Vitus Nielsen, herunder en fornyelse af de forvitrede dele; genopstillet 1980.[50] 1994 besluttedes en istandsættelse og bemaling af jerngitteret.[51]

Monumentet hegnes af samtidigt smedejernsgitter med partisaner, afvekslende med kuglesmykkede opstandere, alt på fodstykke af granit. På kirkegårdens sydvestlige del.

Gravsten. 1) (Fig. 9), o. 1625-50, over Rasmvs Christensøn (Rasmus Christensen), »som bode i Nebel« og var kirkeværge til sam[me?], †16•• med hustruen, Maren.

Rødbrun kalksten, 176x100 cm, skriftfeltet stærkt udslidt. Indskrift med reliefversaler på stenens nedre del samt i randbort langs de lodrette sider og på figurfeltets bueslag. Hjørnemedaljoner, foroven med ægteparrets portrætter i brystbillede, han med halvlangt hår (og skæg?), hun med tætsluttende konehue; begge har pibekrave; forneden ses dydefigurer, tv. Troen med kors og th. Håbet med anker. Herimellem kranium, flankeret af våbenskjolde (vel ægteparrets) i fligede kartoucherammer. På stenens øvre del er rundbuet arkade, båret af kannellerede pilastre som ramme om den opstandne Kristus med sejrsfanen i skybræmme, jfr. beslægtet gengivelse af motivet i Tønning kirke (s. 4067).

Fig. 8. Kirkegårdsmonument, o. 1801, for Frederik Ludvig Christian Beenfeldt (†1801) og hustruen, Elisabeth Catharina de Lichtenberg (†1807) (s. 4942). Mogens Vedsø fot. 2000. - *Churchyard monument, c. 1801, to Frederik Ludvig Christian Beenfeldt and his wife, Elisabeth Catharina de Lichtenberg.*

Fig. 9. Gravsten nr. 1, o. 1625-50, over kirkeværge Rasmus Christensen (s. 4942). Henrik Wichmann fot. 1998. - *Tombstone no. 1, c. 1625-50, for the Churchwarden Rasmus Christensen.*

Fig. 10. Gravsten nr. 2, o. 1742, over Henrik Mule (†1742) og hustruen, Maren Schive (s. 4944). Henrik Wichmann fot. 1998. - *Tombstone no. 2, c. 1742, for Henrik Mule and his wife, Maren Schive.*

Gravstenen er formentlig identisk med den ene af to sten (jfr. nr. 2.), der var nedlagt i kirkegulvet og 1875 anbefaledes placeret med jernankre i våbenhuset på hver side af den indvendige dør.[7] Afrenset 1941. 1992 foresloges begge sten anbragt udvendig, jfr. den nuværende placering på ligkapellets (det daværende våbenhus') sydfacade.[7]

2) (Fig. 10), over Henric (Henrik) Mule, kancelliassessor, *8. febr. 1683 på Serridslevgård, †6. jan. 1742 smst. med sin første hustru, Maren Schive, datter af magister Niels Schive, tidligere rektor i Viborg Katedralskole, (begr. 23. dec. 1725)[52] og ægteparrets to børn, sønnen Jens Mule og en datter, »som med moderen døede i fødselen.«

Figursten af lysgrå kalksten, 184x113 cm. Indskrift i fordybede kursiverede versaler og kursiv i tværovalt skriftfelt på stenens nedre del og i rammebort langs de fire sider. Volutsmykkede cirkelmedaljoner med de fire evangelister i hjørnerne, øverst tv. og th. S. Mattæus og S. Markus, forneden tv. og th. S. Lukas og S.Johannes. På hver side af et krucifiks, rejst over et dødningehoved, ses ægteparret i halvfigur og med sammenlagte hænder, tillige med deres to børn. Tv. ses Henrik Mule, vist med halvlangt lokket hår og knappet kjolefrakke med brede manchetter og kort halsklud. Bag ham anes den afdøde søn, Jens Mule. Hustruen, Maren Schive, har tætsluttende konehue, hvorunder anes lin, og kjole med bred krave og manchetter samt plisseret skørt. I favnen holder hun et svøbelsesbarn, den spæde datter. Under skriftfeltet er endvidere gengivet det hjelmede våbenskjold for Mule.

Som det fremgår af en lang, blomstrende gravskrift udførtes stenen af Henrik Mules anden hustru (Maren Høstmark), der blev efterladt som enke med to umyndige børn:

»Midt i Nye Aars Glæden savnes
Udi Engle Lav om favnes
Livsens Sang I tree istemmer
Et tree-dobbelt Suk os klemmer

Mand og Fader for os tree
Faar tree andre der at see
Med vor ægte gode Ven
Til vi syv giør eet igien.«

Gravstenen var i lighed med nr. 1 placeret i gulvet, formentlig i nærheden af parrets murede begravelse neden for koret (jfr. s. 4941). 1875 blev den, som nr. 1, optaget og anbragt i våbenhuset, afrenset 1941 og 1992 flyttet til bygningens sydfacade.

*3) (Fig. 11), o. 1771, over »den salige barin Hans Nilssøn« (Hans Nielsen), * og † i Nebel 1771.

Såkaldt bondegravsten af granit, svagt trapezformet, 94x38(40) cm. Indskrift med fordybede versaler i skriftfelt med afskårne hjørner. Nederst timeglas.

1940 overført til Horsens Museum (mus. nr. 3274) fra museet i Stensballe.

Støbejernskors. På kirkegårdens sydvestre del er opstillet en række støbejernskors (jfr. fig. 12). Hertil kommer yderligere et antal fragmentarisk bevarede kors, henlagt i ligkapellet.

1) O.1833, over Iohanne (Johanne) Nielsdatter, *1794 i Ørridslev, g. 1° 1814 m. gårdmand Peder Andersen Due i Bleld, 2° 1828 med Niels Knudsen, †1833.

143x77 cm, indskrift i reliefversaler og -antikva. Korsarme afsluttes med trepas, øverst med relief af sommerfugl, på tværarmene med liljer. Nederst på korsstammen cirkulær indskriftsplade og relief af anker samt påskriften: »Stallknecht Horsens« i reliefversaler. Jfr. eksempel i Søvind (s. 5032).[53]

Placeret på kirkegårdens sydvestre del.

2) O.1836, over Ædel Margrethe Christians Datter, *1797 i Elling, †10. nov. 1836 i Serridslev. »Hendes Minde velsignes taknemmeligen af 4 efterladte Börn.«

110x67 cm. Indskrift i reliefversaler og -antikva. De hammerformede korsender er foroven prydet af relief af sommerfugl, i tværarmene af lilje. Nederst på korsstammen relief af anker og påskrift: »Stallknecht Horsens«. Korsfoden er smykket med en bladbort.[54]

Nord for ligkapellet.

3) O.1850, over gårdmand Iörgen (Jørgen) Hansen i Serridslev, *1795, †1850. »En sörgende Enke og 6 Börn föle Tabet af den ædle og virksomme Mand og Fader.«

91x67,5 cm. Indskrift med reliefversaler og -antikva. Svarende til nr. 2; dog afbrækket under ankerdekorationen.

Henlagt i ligkapellet, hvor også den afbrækkede korsfod på granitsokkel findes.

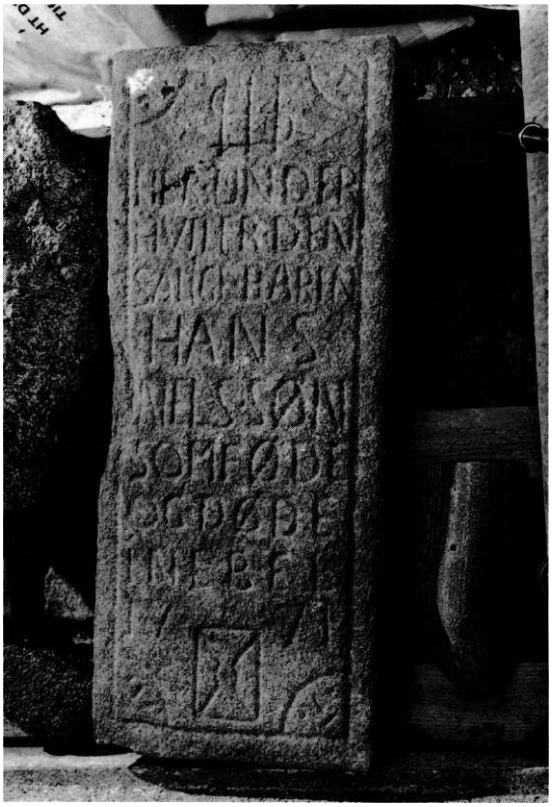

Fig. 11. *Gravsten nr. 3, o. 1771, over Hans Nielsen (s. 4945). Fot. Horsens Museum. - *Tombstone no. 3, c. 1771, to Hans Nielsen.*

Fig. 12. Række af støbejernskors, opstillet på kirkegårdens sydvestre del (s. 4945). Mogens Vedsø fot. 2000. - *Line of cast-iron crosses, placed upon the southern part of the churchyard.*

4) O.1852, over Bodil Enevoldsdatter Vinther, *1803 i Tolstrup, g.m. Jens Moller i Eldrup i $^3/_4$ år og m. gårdmand lens Iörgen (Jens Jørgen) Lauritsen i Serritslev i 24 år, †1852.

142x77,5 cm. Indskrift i reliefversaler og -antikva. Svarende til nr. 1.

Placeret sydvest for ligkapellet.

5) O.1853, over gårdmand Rasmus Jørgen Rasmusen [!], *12. april 1821 i Bleld, g. m. Karen Mathiasdatter 1841, †l. marts 1853, ligeledes i Bleld. »Hans Död begrædes af hans sörgende Enke, 5 uforsørgede Börn og hans gamle Forældre.«

143x77 cm. Indskrift med reliefversaler og -antikva. Svarende til nr. 1.

Placeret sydvest for ligkapellet.

6) O. 1853, over Karen Rasmusdatter, *1824 i Skjold, g. m. gårdmand Søren Lauritsen i Serritzleff (Serridslev) i seks år, †1853.

142x77 cm. Indskrift med reliefversaler og -antikva. Svarende til nr. 1.

Placeret sydvest for ligkapellet.

7) O.1855, over gårdmand Sören (Søren) Lauritzen, *1806 i Serritzlev (Serridslev), †1855 smst. »Tvende Hustruer modtage ham hos Gud. Den tredie, Maren Laursdatter og 2 Börn af hans 2det Ægteskab beklage den virksomme og kjærlige Mand og Faders for tidlige Död.«

142x77,5 cm. Indskrift med reliefversaler og -antikva. Svarende til nr. 1.

Placeret sydvest for ligkapellet.

8) O.1861, over gårdmand lens Iørgen (Jens Jørgen) Lauritzen, *1799 i Ørritslev, †1861 i Serridslev, g. m. Bodil Enevoldsdatter Vinther i 24 år, »Fader til 2 forudgangne og 2 efterlevende Börn.«

120x77,5 cm. Afbrækket under ankerdekorationen. Indskrift med reliefversaler og -antikva. Svarende til nr.1.

Henlagt i ligkapellet, den afbrækkede korsfod dog endnu placeret på kirkegården, sydvest for kapellet.

9) Udateret. »Kirkesanger og Skolelærer I: A: Larsens Familiebegravelse.«

37x38,5 cm. Indskrift med reliefversaler. Den æselrygbuede plade er smykket med liljedekoration foroven samt stiliseret blomst i hvert hjørne. Beregnet til ophængning.

Placeret sydvest for kapellet ved monument nr. 8.

KILDER OG HENVISNINGER

Jfr. fortegnelse over arkivalier vedr. kirkerne i Gammel Skanderborg amt i almindelighed s. 2874 samt forkortelser s. 2875. Fagordbog s. 15.

Ved embedet: Synsprot. 1862f.

NM: Håndskrift: F. Uldall: Om de danske Landsbykirker, 1880, s. 237-38. - L. A. Winstrup, u.å. (februar 1878) (bygning, kalkmalerier og inventar), Vitus Nielsen 1971 (kirkegårdsmonument), O. Willumsen Krog 1977 (altersølv), Mogens Larsen 1987 (altertavle).

RA: Kirkeministeriet. 1. kt. j.nr. 3 Ø 1266, 1926 (heri indberetning vedr. bygning, kalkmalerier, inventar og murede begravelser af Jens Chr. Clausen 4. nov. 1877).

Notebøger, NM: Søren Abildgaard, X, 1771, s. 75 (altertavle, altersølv, korgitter, begravelser). N. L. Høyen, V, 1830, s. 74 (bygningsdetaljer).

Tegninger og opmålinger: NM: interiør og frise på korets nordside ved Heinrich Hansen (u.å.). Plan, opstalt og detaljer, usign. og u.å. (sandsynligvis ved Jens Chr. Clausen 1877). Måleblad med tagværk og bygningsdetaljer ved F. Uldall 1880 (?). Våbenhusets gavl, usign. 1992. *Ebbe Lehn Petersens ark., Odense:* Plan, opstalt og snit, usign. og u.å, (sandsynligvis ved Jens Chr. Clausen 1877).

Litteratur: MeddÅrhSt. 1981, s. 125 (monument på kirkegård). Holger Jørgensen: Horsens Nørrestrand, Horsens 1997.

Historisk indledning ved Lars Bisgaard, beskrivelse af kirkegård og bygning ved Mogens Vedsø, kalkmalerier, inventar og gravminder ved Birgitte Bøggild Johannsen, støbejernskors dog ved Rikke Ilsted Kristiansen. Engelsk oversættelse ved Lotte Elkjær. Redaktionen afsluttet 2000.

NOTER

[1] Repert. 1. rk. nr. 7864.

[2] DaMag. 4. rk. II, s. 40. De afgivne beløb fra herredets kirker svinger mellem 8 og 22 mk.

[3] RA. DaKanc. B 134. Registerbøger over tiender i Fyns, Århus, Ribe og Viborg stifter til bortfæstelse. Kongetienden var på dette tidspunkt bortfæstet til Folmer Rosenkrantz til Stensballegård i Vær sogn (jfr. s. 4867).

[4] Vedr. kirketienden, jfr. KancBrevb. 8. okt. 1603 samt 24. maj og 11. juni 1626. Sidstnævnte år fremgik det dog, at sognemændene i Nebel og Søvind for en tid havde erhvervet tienden. Imidlertid krævede den udvalgte prins afgiften tilbagegivet til Jørgen Mund til Serridslevgård, eftersom hans 'forfædre har haft denne tiende i brug og fæste,' jfr. dog også 10. sept. 1630, 13. dec. 1633 og 6. febr. 1635. Stensballegårds adkomst til kongetienden er - ud over det ovf. omtalte - kun bevidnet 23. maj 1604, jfr. KancBrevb.

[5] Kronens Skøder 30. sept. Se også 20. sept. s.å.

[6] LAVib. Århus bispeark. Adkomster på jura patronatus 1615-1712 (C3.1152). Som et plaster på såret for Serridslevgård nævner jordebogen for Stensballegård 1771, at Serridslevgård alene måtte afløse tiende i penge. LAVib. Landstingets skøde- og panteprot. 1768-72, f. 673 (B24).

[7] Ved embedet. Synsprot.

[8] Kronens Skøder 8. juli. Se også KancBrevb. 9. jan. 1634. Jfr. endvidere A. J. Gejlager: Uddrag af Provst Jens Schmidts Optegnelser om Vær og Nebel Sogne 1771-99, ÅrbÅrhSt. 1910, s. 131.

[9] KirkehistSaml. 3. rk. II, s. 209.

[10] A. I. Gejlager: Nord for Horsens Fjord. Folkemindeoptegnelser fra Vor Herred, 1946, s. 147.

[11] Tang Kristensen: Danske Sagn, ny rk. IV, nr. 987.

[12] RA. DaKanc. B 184 Seks års kirkeregnskaber ... 1620.

[13] Formentlig rejst efter 1882, da den støbte kirkegårdsport skulle fornyes, jfr. note 7.

[14] Formuleringen af påskriften under Heinrich Hansens tegning af frisen (fig. 3) - »Friis omkr. Choret paa Nebel Kirke« - antyder at der var synlige rester på mere end en side af koret.

[15] H. Storck: Grenaa Egnens Kridtstenskirker, 1896, tavle 23-26.

[16] DK. Frborg. s. 2139 og fig. 8.

[17] Høyens Notebog, VIII, s. 74.

[18] Samtlige nordsidens åbninger (fig. 2) var uden tvivl indsat 1862, og dens ringere murtykkelse forneden antyder, at muren var fuldstændig fornyet fra grunden.

[19] LAVib. Århus bispeark. Kirkesyn 1789-98 (C3.1175).

[20] LAVib. Århus amts sdr. provsteark. Synsprot. 1817-54 (C30I.2).

[21] LAVib. Provsteark. Voer-Nim hrdr. Synsprot. 1855-88 (C34.3).

[22] RA. Kirkemin. 1. kt. j.nr. 3 Ø 1266, 1926; heri indb. fra Jens Chr. Clausen 4. nov. 1877.

[23] Note 20 og 22.

[24] Jfr. også Magnus-Petersen: Kalkmalerier, s. 17 med henvisning til Fårup, Fausing og Skødstrup kirker (alle Randers amt).

[25] DaAdÅrb. VI, s. 193.

[26] Nævnt som afdød, jfr. KancBrevb.

[27] LAVib. Århus bispeark. Voer herredsbog 1661 (C3.1102).

[28] LAVib. Provsteark. Voer hrd. Indk. breve 1780-1812 (C30D.7).

[29] LAVib. Århus bispeark. Kirkesyn 1700-12 (C3.1166).

[30] Det er formentlig til denne kalk, Søren Abildgaard, IX, s. 75, refererer 1771 i en omtale af, at der på denne 'alene (står) Krag våben dobbel eller 2 gange'. Omtalen er anført øverst på den fragmentarisk bevarede tekstside under overskriften 'Nebel kirke' og før en kort angivelse af udvalgte genstande herfra, heriblandt den ndf. nævnte alterkalk og disk. Oplysningen kunne dog muligvis også henvise til Vær kirke, hvis inventar og gravminder beskrives såvel på de foregående som efterfølgende sider.

[31] Jfr. note 27 (1661) og 29 (1707, nævnt som 'gammeldags'). 1741 omtalt i MarmDan. II, s. 173 (uden angivelse af årstal), 1768 i DaAtlas IV, s. 204. Søren Abildgaard, IX, s. 75. Sidstnævnte omtaler dog også s. 62 under Vær kirke en kalk med samme givernavne, tilhørende våbener og årstallet 1518, formentlig den samme og næppe en samtidig pendant, om hvilket intet andet er nævnt i kilderne. At dømme herefter har Vær kirke og annekskirken i Nebel således 1771 midlertidigt byttet alterkalke, jfr. også ovf.

[32] Læsningen varierer blandt de i note 31 anførte kilder. Således har MarmDan.: »Söfren Mund Kiersten Glambeks« uden angivelse af årstal og nævnt alene på kalken; DaAtlas: »Søren Mund og Frue Kirsten Glambek 1518«, angivet på kalk og disk; Abildgaard: »Sören Mund og Frue Kirsten Glambek 1518«, angivet på kalk og disk, og samme (under Vær kirke): »Sören Mund og Kiersten Glambek 1518«, omtalt på kalken tillige med en aftegning af våbenskjolde for Mund og Glambek.

[33] Det fremgår, at Søren Mund og Kirsten Glambek var gift inden for tidsrummet 1564-73, jfr. DaAdÅrb.

VI, s. 193. Som nævnt ovf. erhvervede Søren Mund 1572 kirketienden for kirken, og donationen kan muligvis have sammenhæng hermed.

[34] Jfr. note 27, 29, 28 og 12.

[35] Fonten er ikke beskrevet i Mackeprang: Døbefonte, jfr. s. 262.

[36] NM. Top.ark. Indb. ved L. A. Winstrup (1878).

[37] DaAtlas, IV, s. 204.

[38] Claus Mund, der 1599 erhvervede Serridslevgård, var død før oktober 1603, jfr. KancBrevb. og note 26.

[39] LAVib. Provsteark. Voer hrd.s provsti. Adskillige sager 1799-1812 (C 30D.9).

[40] LAVib. Århus bispeark. Kirkesyn 1750-64 (C3.1172).

[41] Jfr. note 7 samt indb. ved Jens Chr. Clausen 1877 (note 22).

[42] RA. Rgsk. ældre end 1559. 108A. Liste over indkrævede klokker 1528-29.

[43] 1661 omtales Claus Munds og Kirsten Harbous begravelse under koret, jfr. Voer herredsbog (note 27); HofmFund. II, s. 323; DaAtlas IV, s. 204.

[44] MarmDan. II, 1741, s. 173.

[45] HofmFund. II, s. 323; DaAtlas IV, s. 204.

[46] HofmFund. II, s. 323.

[47] Jfr. også Karin Kryger: Allegori og borgerdyd. Studier i det nyklassicistiske gravmæle i Danmark 1760-1820, 1985, s. 321f. Det er tilskrevet Wiedewelt, jfr. O. Norn i Danske Slotte og Herregårde, XV, 1967, s. 123.

[48] LAVib. Århus bispeark. Korresp. Voer hrd. (C3. 687).

[49] Jfr. Kryger (note 47), s. 322 med henvisning til LAVib. Eksekutorboet efter fru Beenfeldt.

[50] NM. Korresp.ark.

[51] Ved embedet. Synsprot. for Serridslev kirke og Nebel kapel. Istandsættelsen var endnu ikke gennemført 1995.

[52] LAVib. Godsark. Stensballegårds ark. (G354.29), brev af 14. dec. 1725 fra Henrik Mule til baron Krag med tak for tilladelse til at nedsætte hustruens lig i Nebel 23. dec. s.å. Jfr. også Holger Jørgensen: Serridslevgaards ejere, i Horsens Nørrestrand, Horsens 1997, s. 172.

[53] Aase Faye: Danske Støbejernskors, udg. Jan Faye, 1988, nr. 299 og 300.

[54] Jfr. Faye (note 53) nr. 105-06.

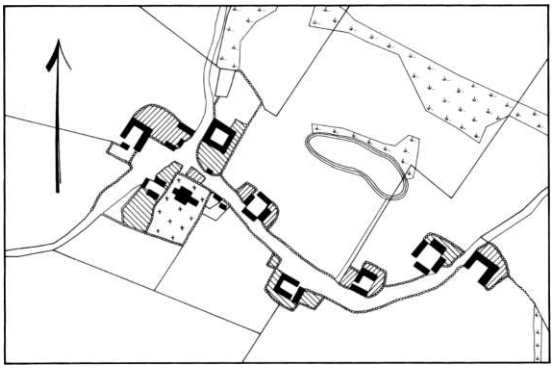

Fig. 13. Området ved Nebel. 1:10.000. Opmålt 1777, suppleret 1783 af Wesenberg og 1817 af Hinrichsen. Kopieret af Birgitte Andreasen. - *Map of the village.*

SUMMARY

The church, which was pulled down in 1878, originally comprised a chancel and a nave built c. 1200 of calcareous tufa. The ground-plan was characterized by a remarkably long chancel, a feature which is also known from other churches in the region, viz. Ørridslev. Another remarkable detail was a frieze of blind arcades on the upper part of the north wall of the chancel, possibly repeated on the south wall and the east gable. This feature finds parallels amongst the limestone churches of Djursland, viz. Lyngby church and some brick-built churches (e.g. Uvelse in Zealand). C. 1500 five vaults were added. Finally - probably at the same time - a tower to the west was erected. The church underwent a number of restorations, viz. c. 1790, 1853-54 and the latest in the 1860s when the tower was reconstructed, the porch rebuilt and two buttresses were erected on the south side. However, the vault and roof were still in a dilapidated condition, and in August 1877 a part of the nave's eastern vault collapsed. Consequently it was decided to pull down the church and erect a new building in the northern part of the parish.

Prior to demolition the engineer Jens Chr. Clausen and the Inspector of Buildings, L. A. Winstrup compiled a record and made drawings of the church at the request of the Director of The Inspectorate of Ancient and Historical Monuments.

As registered by Winstrup, fragments of late medieval †mural paintings were found on the vaults and walls, all very characteristic of the Aarhus region c. 1500.

The majority of the church's fittings were removed to the new building in Serridslev in 1878. As to the medieval furniture, the only known item was the Romanesque granite †font, decorated with arcades in a version quite unusual to the area. However, for reasons not known, the font was not transferred to Serridslev, and its fate remains unaccounted for. After the Lutheran Reformation the church's attachment to Serridslevgård and later to Stensballegård is affirmed by various fittings as well as tomb monuments. Søren Mund (†after 1580), the son Claus Mund (†prior to October 1603) and grandson Henrik Mund (†1675) donated along with their spouses numerous items to the church, viz.*altar frontal, †altar cloth, *altar-piece, †chalice and paten, *altar candlesticks, chasuble, *baptismal dish, †chancel screens, and *pulpit. The pulpit from the late 16th century (in 1897 removed to Voldby church, p. 3518), is a well-carved example of renaissance craftsmanship, while the altar frontal and altar-piece from 1666 and 1656 respectively, both are characteristic works by the Kolding wood-carver, Jens Mortensen.

Towards the end of the 17th century the rather dilapidated church underwent a major restoration. The initiator was baron Frederik Krag. A chalice and paten from 1691, donated by the baron, - first used in the chapel-of-ease in Vær, were later on, probably c. 1792, transferred to Nebel.

Major restorations of the church as well as the fittings are mentioned in 1854 and 1878. A new painting by F. L. Storch was added to the altar-piece i 1878.

The churchyard in Nebel with the adjoining mortuary was preserved after the demolition of the church in 1878. Quite a number of monuments are still to be seen - amongst the most important being the neoclassic monument to Frederik Ludvig Christian Beenfeldt, c. 1801 and the tombstones commemorating the churchwarden Rasmus Christensen, c. 1625-50 as well as Henrik Mule and his wife Maren Schive, c. 1742. Furthermore a number of cast-iron crosses from c. 1833-61 can be seen. Recently a number of coffin plates from the first decades of the 17th century have been transferred to Serridslev church.